

Ötvenhatom, ötvenhatod, ötvenhatunk

2023 október 23. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Keressünk magunknak helyi h?söket, Brusznyai Árpádokat, Wittner Máriákat!

Ma harmincnégy éve lett öngyilkos Imre Katalin. Nem az azóta elfeledett irodalmár személye az érdekes, és az alábbiakban sem valamiféle méltatása következik. Hanem a jelenség figyelemre méltó: egy hith? kommunista, aki

egyébként a Kádár-rendszerrel sem békélt meg, önkezével vet véget az életének, mert nem bírja elviselni, hogy hazánk államformájának megnevezéséb?l kikerül a nép szó. Nem fogadja el az addigi hivatalos ideológia végét, azt, hogy elkerülhetetlen a rendszerválto(oztat)ás. Sz?rös Mátyás ideiglenes államf? aznap, 1989. október 23-án kiáltja ki – a rosszmájúak szerint suttogja el – a harmadik magyar köztársaságot.

A Kádár-rendszerben nevelkedett, akkor már fiatal feln?ttként – aki már politikailag az 1989. novemberi négyigenes népszavazás el?készületeinek lázában égett – szinte véletlenül, egy azóta közszerepl?vé lett évfolyamtársam biztatására sodródtam a parlament el?tt egybegy?lt tömegbe. Imre aznapi öngyilkossága utólag visszavetítve azért is emlékezetes, mert sokan egyáltalán nem éreztük ezeket az id?ket akkora törésnek, mint amekkora például 1945 lehetett az azt átél?k számára. Erre talán az állam élén Straub F. Brunót aznap váltó Sz?rös Mátyás, valamint a változatlanul hivatalban maradt kormányf?, Németh Miklós személye is garancia volt. Pár hónappal kés?bb robbant ki a Dunagate-botrány (az ellenzéket továbbra is titkosszolgálati módszerekkel figyelték meg), majd megtartották az els? szabad parlamenti választásokat.

Nyilvánvalóvá vált, hogy az ország belpolitikai, gazdasági berendezkedése, külpolitikai orientációja hosszú id?re megváltozik, de id?vel az is világos lett, hogy az Antall-kormány minden igyekezete dacára megbonthatatlannak t?n? elitek uralják az országot a privatizáció haszonélvez?iként, valamint a kulturális és médiavilág bebetonozott korifeusaiként. A posztkommunista utódpárt az 1994-es választásokon – ahogy a labdarúgásban mondják – gy?zelemre váltotta a mez?nyfölényét. Egyetemünkön nem volt észrevehetetlen a változás, de azért észbontó mérték? sem: levették a dialektikus logika és a tudományos szocializmus tanszékek tábláit, és vissza-, vagy egyáltalán beengedtek olyan oktatókat, akiket korábban nem, így aztán csatlakozhattak a tanszékekre a valamikori rákosista professzorokhoz. (Utóbbiak egyike Rákosi elvtárs tolmácsa volt. Így kerültem egy kézfogás távolságra Rákositól és kett?re Sztálintól…)

Ma is rengeteg hiányérzettel viseltetik sok ember 1989–90-nel kapcsolatban, akárhová pártoljon is politikailag. Van, aki a posztkommunista hatalomátmentést, van, aki az ügynökelszámoltatást, van, aki a szociális egyensúly súlyos megbomlását, felépített egzisztenciák összeomlását és a makkos cip?s, lila öltönyös újkapitalista parvenük hirtelen felemelkedését kifogásolta, kifogásolja. Vagy mindezeket együtt.

Akárhogy is, a frenetikus rendszerváltás-élményünk elmaradt. 1956-os pedig azért nincs, mert túl fiatalok voltunk hozzá. A ’80-as évekre a kádári megtorlás áldozatai is kezdték kiheverni elnyomatásukat, az elnyomók lelkiismeret-furdalása (már akinek volt ilyen) pedig a konyakszámlát terhelte. H?sök nélkül n?ttünk fel, neveltek minket fel. Azokról, akiknek az arcképeit a május 1-jei felvonulásokon („Köszöntjük a Vörös Október Ruhagyár dolgozóit… it… it!”) a feln?ttek a magasba emelték, gyerekként is éreztük, hogy legfeljebb valaki másoknak a h?sei – ennek belátásához még antikommunista neveltetésre sem volt szükség. Lehetnek-e még h?seink? Jó lenne. A XX. századhoz nincs autentikusabb kapaszkodónk 1956-nál.

Mészáros Márta Napló-trilógiájának utolsó része, az 1990-ben bemutatott Napló apámnak, anyámnak legabszurdabb jelenete, amikor János, az áldozat, akit Kádárék majd hamarosan kivégeznek, egy 1956. decemberi szilveszteri bizarr buliban azt mondja a volt ávós Magdának, mindannyian gyilkosok vagyunk.

Ez nem jó. Nem mind vagyunk gyilkosok, még akkor sem, ha ki-ki embert ölt. Az 1849-es h?seink egy hadsereg vezet?i voltak, akiken senki nem kér számon elejtett osztrák katonákat. Hunyadi Jánoson sem törököket. Ne mossuk össze az áldozatot az elkövet?vel! A film említett jelenetében az egykori Gulág-rab szibériai pufajkáját újra felöltve mulatozik sztálinistákkal – amíg egy pufajkásrazzia ki nem józanítja az egész társaságot. Ne akarjuk magunknak ilyen történelmet! – Az élt túl, aki el?bb l?tt – emlékezett utóbb Varga János, az utolsó él? Corvin-közi srác.

Vannak, akik Nagy Imre miniszterelnököt (1896–1958), a temetetlen halottat emelték 1956 h?sévé. Majd eldönti a történelem, hogy ez megállja-e a helyét. Önmagában a mártíromság nem emel a magasba. Kamaszkorunkban anélkül jártunk-keltünk a pesti Fürst Sándor (ma: Hollán Ern?), Sallai Imre (Tátra) és Rajk László (Pannónia) utcák környékén, hogy bárki az ismeretségben a h?seinek tekintette volna ezeket az embereket, akiket egyébként két különböz? korban végeztek ki igazságtalanul. A bitófa önmagában ehhez kevés.

A Lauer Learning – Lauer Andrea, a legnagyobb amerikai magyar erny?szervezet ’56 emlékét ápoló vezet?jének oktatási cége – még régebben felmérette, hogyan látják a magyar iskolások a forradalmat és szabadságharcot. Az eredmény nem túl hízelg?: mindössze húsz százalékuk állította, hogy tanult az akkori eseményekr?l. Voltak, akik Pet?fi Sándort is ’56 h?seihez sorolták. Mint kiderült, számos osztályban el sem jut a tanmenet 1956-ig. Ráadásul több millióan élünk itt olyanok, akik soha nem ülünk már vissza az iskolapadba, az oktatásunkból pedig kimaradtak

az akkoriban még nem is tisztázott történelmi ismeretek. Az egyetemi felvételin még 1988 júniusában is ezt tették fel az egyik esszékérdésnek: Mi vezetett az 1956-os ellenforradalom kirobbanásához? Az elvárt válasz pedig az MSZMP 1956. decemberi értékelésének a Kádár-rendszer egészében ismert négy pontja volt „a Rákosi–Ger?-klikk szektás politikájá”-tól „a nemzetközi imperializmus uszításáig”.

Hol keressünk akkor legalább utólag h?söket, akik életüket adták, börtönt vagy szám?zetést vállaltak, egziszenciájukat adták fel a magyar szabadságért? Akik hozzájárultak ahhoz, hogy a magyarok az egész világon kihúzhatják magukat, mert a kortársak és a tanult emberek ma is mindenütt emlékeznek a huszadik század e kiemelked? eseményére?

Leginkább talán ott, ahol tevékenykedtek. Ez a környék például, ahol e lap készül, b?velkedik a forradalmi helyszínekben. Az Üll?i út mindkét oldalán, a józsefvárosi Corvin közben és a ferencvárosi T?zoltó utcában is harcok folytak. Ezekben olyanok emelkedtek ki, mint Pongrátz Gergely (1932–2005), aki haláláig ’56 tanúja maradt, vagy Angyal István (1928–1958), akit harmincévesen végeztek ki Kádárék. Vagy éppen Wittner Mária (1937–2022). Milyen különböz? életutat járt be ez a három ember, hogy egy ponton találkozzanak! Wittner Mária tavalyi halála szomorú emlékeztet? volt arra, hogy id?vel már csak gyerekszemtanúk maradnak velünk. Utánuk meg csak a könyvek és a filmek, mint például az ? életér?l készült Hóhér, vigyázz!

De még él?bbé tehet? a történelmi emlékezés azokkal a tematikus sétákkal, amelyeket most már számos szolgáltató kínál megfizethet? áron – és nemcsak Budapesten! Az anyaországi magyarok négyötöde nem a f?városban él, és ne gondoljuk, hogy 1956 csak a f?városé. Személyes tapasztalat: az ilyen tematikus séták egy-egy hozzáért? vezet?vel közel hozza a történteket, mintha csak magunk is ott lettünk volna! A vidék olyan kiemelked? személyiségeket adott a magyar '56-nak, mint Veszprémben Brusznyai Árpád, egy fiatal tanár, a forradalom ottani vezet?je, akit utóbb szintén kivégeztek. A helyi h?sök emlékét mindig meg?rzi az emlékezet, ha van, aki nemzedékr?l nemzedékre továbbadja azt.

Ötvenhatunk elvégre az én ötvenhatomból, a te ötvenhatodból (az ön ötvenhatjából) és a többiekéb?l áll össze. A miénk, ezt valóban magunknak építjük.

Borítókép: Fényfestés a Külgazdasági és Külügyminisztérium épületén az 1956-os forradalom és szabadságharc emléknapja alkalmából tartott megemlékezésen a Bem rakparton, 2019. október 22-én (MTI/Mónus Márton)

Sz?cs László - www.magyarnemzet.hu

Ajánló